

1993. aasta 28. mail leiti Rootsis kümne kilomeetri kaugusel Uddevallast Fagerhultis ühelt põllult kahe mõrvatud üheteistaastase poisi surnukehad. Laibad leidnud talunik ütles hiljem, et *justkui oleks keegi avanud põrgu väravad*. Üks poiss, Oliver Hellberg, oli alasti ja lamas selili. Teisel poisil, Sven-Olof Jönssonil, olid jalas aluspüksid ja tema leiti paar meetrit eemal. Poiste vahel lebas loom. Valge jänes. Juhtumi põhkruse tõttu pandi Rootsi keskkriminaalpolitsei uurijatest kokku uurimisrühm, mis pidi tegema koostööd kohaliku politseigrupiga, kuid varsti sai selgeks, et see ei toimi. Järgmistel aastatel vahetus uurimisrühmade juhatus lausa kolm korda ning lõpuks tuli tagasi astuda ka Rootsi justiitsministril Eva Nordbergil.

Uurimisrühma süüdistati ka ühe poisi päeviku lekitamises. Poisi vanemad Patrick ja Emilie Hellberg läksid kohtusse, et takistada kollast meediat levitamast tapetud poisi privaatsaid mõtteid avalikkuse ees. Esimese astme kohtus sai paar võidu, kuid järgmises astmes kaotas. Ema Emilie Hellberg leiti paar nädalat hiljem kodus perekonna majas Ekeskärsvägenil vannis surnult. Ta oli endalt elu võtnud.

14. oktoobril 1993 avaldati poisi päevik kogu ulatuses nii Expressenis kui ka Aftonbladetis, seda päeva nimetatakse Rootsi ajakirjanduses nüüd sageli *häbipäevaks*. Esimest korda oli mõlema ajalehe esikülj sama, poisi päeviku viimane leht. Sinna oli kirjutatud vaid paar sõna:

Homme tuleb kuu. Ma kardan Hunti.
Juhtum on endiselt lahendamata.

1

April 2001

1

Thomas Borchgrevink seisis Lørenskogis vana Fredheimi kooli ees ja lootis, et varsti tuleb natuke tuult. Ta ei teadnud, kuid aimas, miks naine oli valinud kohtumiseks just selle paiga. Tahtis asja mehele võimalikult raskeks teha? Kas sellepärast? Päriselt? Läheduses tõusis puu otsast lendu mitu varest, 36-aastane mees heitis pilgu kellale. Valjud kraaksatused kostsid üle tühja ala, siin ei olnud ju midagi, ainult põllud, kruusakarjäär ja siis see vana valge hoone, kus mees isegi oli kunagi koolis käinud. Teises elus. Enne juhtunut. Siin maailmanurgas oli ta viimati käinud ammu. Ega ta kuskil mujal ka käinud. Kaksteist aastat trellide taga. Välja sai paari kuu eest ja nüüd tuli selle tundega harjuda. Et ta võib teha, mida tahab. Thomas Borchgrevink tõmbas jope tihedamini ümber, istus vana maja trepile ja pööras näo metsatuka kohalt paistva kahvatu päikese poole.

Kolmveerand üheksa. Kokku oli lepitud kümneks, aga ta ei tahtnud riskida. Naisest võis kõike uskuda. *Näete nüüd, leppisime üheksaks kokku ja tema ei tulnudki, eks ole? Arvate tõesti, et tal peaks olema õigus oma pojaga kohtuda? Viimati nad nägid siis, kui poiss oli alles kahene, saate ikka aru? Tee otsas kahisesid korraga puuladvad ja mehe meel muutus optimistlikumaks. Võib-olla ikka tuleb. Tuul siis. Muidugi loll mõte. Tuulelohe? Raske oli olnud välja mõelda, mida siin väljas tegema hakata. Oli mänguasjapoes nii kaua passinud, et müüja tuli lõpuks küsima, kas kõik on korras. Korras? Selge ju, et ei ole. Mida see naine üldse mõtles? Müüja polnud loomulikult süüdi, nii et mees haaras esimese kättejuhtuva asja. Tuulelohe. Väljas. Vana kooli juures. Koos lohet lennutada. On ju tore, eks ole? Nüüd ta loomulikult kahetses, kui tuul puulatvades jälle vaibus. Tegelikult oli ta mõelnud osta malekomplekti, oleks poisile reegleid õpetanud, võib-olla natuke koos mänginud, aga jättis plaani sinnapaika, kui teada sai, et kohtumine toimub õues. Koos järelevaatajaga. Et naine ei lase tal mingil juhul poisiga kahekesi jääda.*

Tol korral, kui naine teda vaatamas käis, oli toon hoopis teine olnud. Siv Johnsen. Mees isegi ei mäletanud, kellega tegemist. *Borchgrevink, sulle on külaline.* Kolme aasta jooksul esimene. Üks tüdruk. Istub number kahes.

Külaline?

Tüdruk?

Ema?

Ei.

Loomulikult mitte.

Ehitud nagu suure sündmuse jaoks, lilled juustes, põsed punased, lühike suvekleit. Siv Johnsen. Sama klass gümnaasiumis. Need mõned kuud, mis mees tookord oli seal käinud, kuni häälele oma peas lõpuks järele andis.

Ja pidupäev oli ligi kolm aastat iga kahe nädala tagant, lõpuks oli tüdruk talle isegi peaaegu meeldima hakanud. Fotod sünnitustoast. Poisi esimesest sünnipäevast. *Martin igatseb oma issit!*

Ja siis kõik.

Enam ei midagi.

Mingi aja pärast oli ta aru saanud, et teine mees.

Olgu siis koos.

Naisega.

Aga lapsega?

Maailma kõige imelisema poisiga?

Tema pojaga.

Martiniga.

Kurat võtaks, ei.

Thomas Borchgrevink ajas end püsti ja astus alla, et see maha raputada.

Rahu.

Ei tohi vihastada.

Isegi siis mitte, kui naine ühel hetkel enam ei tulnud, küll aga hakkas tulema rohkem kirju, masinakirjas lehti nägudeta ametnikelt, kes andsid teada, et enam ta oma pisipojaga kohtuda ei saa.

Ta andis jalaga kivi pihta, nii et see üle platsi lendas, ja vaatas uuesti kella.

Veerand kümme.

Endiselt inimtühi.

Miks siin peakski keegi olema? Siin pole ju midagi? Finstad-jordetist edasi Losby teel, nii kaugel ei elanud ju peaaegu kedagi? Nurga taga lasketiir. Mäest üles metsatuka taga kruusakarjäär. Ta tundis siin iga kivi, oli armastanud seda kooli, seda kohta, tulnud igal hommikul vara kohale, eemale kodust, pimedast majast, külmadest inimestest, kes tegelikult oleksid pidanud tal silma peal hoidma, kella tiksumisest öökäpil, Miki-Hiire kätest, mis näitasid, et nüüd on aeg üles tõusta, kui ta tahab välja jõuda, hiilis sokkis, et keegi ei ärkaks, toidukarpi pani seda, mis kätte sai.

Koolis mitte kõige tublim, selline keskmine, mitte ka kõige halvem.

Kui see soojus.

Kelleltki, kes hoolis.

Kolmveerand kümme, ja siis tuli esimene auto, veidi roostes Toyota Corolla, ümmarguste prillidega blond daam, kes tal närviliselt kätt surus.

„Astrid Lom, lastekaitse.“

„Thomas.“

Kerge köhatuse kausta kohta, mis kindlasti sisaldas seda, mis mehele oli saadetud ka postiga.

Süüdi mõistetud mörva eest.

Kaheksateistkümneks aastaks.

Hea käitumine.

Ennetähtaegne vabanemine.

Ema on lubanud poisiga kohtuda.

Ametniku järelevalve all.

Viis enne kümme, siis tuli lõpuks auto.

Valge.

Kallis.

Loomulikult.

Naine oleks leidnud ka parema, aga sel polnud tähtsust, praegu mitte.

Thomas Borchgrevink läks üleni soojaks, kui higiste peopesadega üle platsi neile vastu läks.

„Ei-ei, oodake.“
Kellegi käsi peatas ta.
„Jah, muidugi, vabandust.“
Samm-sammult.
Laps on kõige tähtsam.
Martin.
Tema see oli.
Thomas naeratas laialt, kui autouksed avanesid.
Tumedad juuksed.
Pruun pusa.
Natuke segaduses pilk, kui poiss auto juures seisma jäi, ilma et keegi esiistmelt appi oleks tulnud.
Kuradi idioodid.
Kas nad ei näe, et ta ...?
Ametnik, kes lapsi õnneks veidi paremini mõistis, kiirustas üle platsi, võttis poisi kõhnade õlgade ümbert kinni ja korruga seisis ta seal. Thomas Borchgrevink pidi kõvasti pingutama, et mitte nutma hakata.
„Tere, Martin.“
„Tere ...“
Ilusad sinised silmad, mis ei tahtnud talle õieti otsa vaadata.
Vaid hoopis kingi.
„Kuidas sul läheb?“
„Mis?“
Nüüd natuke uudishimulik pilk.
„Tore pusa sul.“
„Ee ... aitäh.“
Poiss vaatas üles ametniku poole, nagu tahtes küsida, kes tema on ja mida siin teeb.
„Kas see on robot?“
„Mis? Ei. See on Bionicle.“
Thomas astus ettevaatlikult sammu lähemale.
„Bionicle. Näeb äge välja.“
Poiss naeratas veidi ettevaatlikult.
„Tema nimi ei ole Bionicle, ta on Bionicle.“
„Oi, jaa, vabandust. Mis tema nimi siis on?“

„Tema?“
 „Jah?“
 Blond naine oli nüüd natuke tagaplaanile tõmbunud.
 „Tema nimi on Makuta.“
 „Vinge. Kas ta on su lemmik?“
 Poiss piilus teda jälle ettevaatlikult.
 „Ee ... ei. Mulle meeldib kõige rohkem Ehlek, aga tema pildiga pusa ei olnud.“
 „Rumal lugu ju.“
 „Jah. Aga mul on tema mänguasi.“
 Mees heitis pilgu valge auto poole.
 „Väga rumal, et ma ei teadnud, et sulle Bionicle meeldib, oleksin võinud sulle midagi tuua.“
 „Kõik on korras.“
 Poiss puhus tuka laubalt eemale ja uudistas kotti trepi ääres.
 „Mida sa siis töid?“
 „Kahjuks ei midagi põnevat, ma lootsin, et on natuke tuulisem.“
 „Tuulisem? Miks?“
 „Siis võiksime seda lennutada. Tuulelohet. Aga ma ei tea, võib-olla arvad, et see on igav?“
 „Ei ole,“ naeratas poiss. „Võime küll lohet lennutada.“
 Puud kahisesid uuesti, nii et keegi ikka hoidis tal sealt ülevalt silma peal.
 „Jah?“ naeratas Thomas. „Kas vaatame, kas saame selle üles?“
 „Okei,“ vastas poiss.
 „Äkki läheme põllu peale? Seal on kindlasti rohkem tuult.“
 Ta võttis tuulelohe kotist välja ning vaatas ametniku poole.
 „Kas sobib, kui me ...“
 Naine noogutas.
 „Miks sa temalt luba küsisid?“ uuris poiss, kui nad koolimajast eemaldusid, lohe kahe vahel.
 Aprill Norras.
 Värskest küntud mulla lõhn.
 Varsti külvatakse maha vili, mis suvega kollaseks küpseb.
 Nüüd oli natuke raske.

Tundeid tagasi hoida.
„Ta hoiab silma peal.“
„Kelle?“
„Sinul. Kas tahad esimesena lennutada? Sina jooksed, mina hoian?“
„Okei.“
Poiss naeratas jälle ja tõstis lohe üles.
Nüüd ei olnud enam millelgi tähtsust.
Kahel näol autos.
Ametnikul paberite taga.
Kõigil neil aastail.
Kõik oli kadunud.
Oli vaid väike poiss, kes laialt naeratades üle põllu jooksis, kuni tuulelohe lõpuks õhku tõusis ja uhkelt pilvedes laperdas.
„Näe! Vau!“
Kakskümmend lühikest ilusat sekundit, kuni lohe järele andis ja põlluservas maha potsatas.
Ja siis – see, mis Thomas Borchgrevinkile alatiseks meelde jäi.
Poiss, kes seekord tuli tagasi hoopis teise pilguga.
„Martin, mis on?“
„Seal on keegi.“
„Mis mõttes?“
Väike käsi, mis häbelikult püüdis varjata märga plekki püksisisel.
„Nad ei liiguta.“

2

Holger Munch istus mustas Audis, plaadimängijas kõlamas Bachi tšellosüit nr 1 G-duur, endal südametunnistus piinamas, et oli jälle perekonna keset pühapäeva hommikusööki maha jätnud. Ega nad ju kurtnud. Ei kurtnud kunagi. Tulgu kõne millal tahes. Hilja õhtul. Keset suvepuhkust. Jõuluõhtul, kui praad on just lauale tõstetud. Alati täielik mõistmine. 43-aastane Holger Munch oli mõrvauurijana töötanud ligi kaksikümmend aastat ja naine oli alati tema jaoks olemas olnud. Marianne. Gümnaasiumiaegne kallim. Armastus esimesest silmapilgust ja pulmad kohe pärast gümnaasiumi lõpetamist. Üheksa aastat hiljem oli lõpuks tulnud tütar Miriam, kes nüüd oli neliteist ja üldse mitte nii hull, kui inimesed olid öelnud, et teismelised võivad olla. Perekond seisis alati Holgeri poolel. Ükskõik kui palju ta ka ära oli. Eelmisel sügisel tähistasid nad isegi tema edutamist, kuigi kõik teadsid, et nüüd on tegemist veel rohkem. Uus mõrvauksus. Oma ruumides. Kaugel eemal Grønlandi politseimajast. Holger Munchile usaldati selle ajaloolise uue tööühma juhtimine ja ühtlasi anti täiesti vabad käed. Valida meeskond oma soovi järgi. Esimest korda üle pika aja oli tal olnud fantastiline talv. Tavaliselt kõndis ta punaka härmatanud habeme taga ringi mustas meeleolus ning vandus kõike ja kõiki, eriti neid idioote, kes suusatavad ja lund armastavad, aga sel aastal oli mõelda hoopis muudele asjadele. Ettevõtjana. Peaaegu nagu ettevõtte asutajana. Nii oli ta end tundnud. Aga naise silmist oli vist ikka midagi paistnud?

Tüsedavõitu uurija raputas mõtte peast, näitas politseinikule, kes ta piirde juures kinni oli pidanud, töötõendit, ja nägi juba tolle noore mundris mehe näost ära.

See oli midagi erilist.

Samasugune närviline pilk jäiga vormirõivastuse tagant minut hiljem, kui ta auto valge koolihoone ette parkis.

„Nilsen, operatiivüksuse juht.“

Munch noogutas ja tõmbas beeži parka taskust sigaretipaki.
„Kas minu tiimist on keegi juba kohal?“
„Ee, jah ... see blond. Prokurör?“
„Goli.“
„Ja see ülikonnaga ... Fredrik.“
„Riis,“ lausus Munch ja süütas sigareti.
„Kõigepealt olid siin kriminalistid ja tema on ka nüüd natuke aega juba kohal,“ osutas lihaseline politseinik põllu poole.
„Kohtumeditšiini omad?“
„Ka siin. Natukese aja eest tulid.“
Politseinik tõmbas käest ühe kinda ja pani sõrme kaardile.
„Sulgesime tee siin ja siin ka. Losby tee. Rahvast siin eriti ei ole. Paar talu, selle ligipääsu peaks ilmselt lahti hoidma, nii et eralduslindi tõmbasime piki seda teed, Våleri teed. Kas sobib?“
„Kuidas on põllu servadega?“ küsis Munch.
„Inimesed on praegu seal,“ noogutas Nilsen. „Peaks nüüd korras olema.“
„Mis sul siin veel on?“
Munch vaatas uudishimulikult kaarti ja keeras end metsade poole nende ümber.
„Tiba õudusunenägu,“ pomises Nilsen. „Poisid lebavad siin, see tähendab, kaardi peal *siin*. Nagu näed, on igas küljes põllud ja igal pool metsad. Arvame, et mõrvar tuli *siit* ja läks sama teed minema ka. Ei mingit takistust, kui sa minult küsid, veab, kui üldse keegi midagi nägi.“
„Mis see on?“ küsis Munch kaardile osutades.
„Lasketiir.“
„Kas me selle oleme eraldanud?“
„Ee, ei, veel mitte ... see pole ju ...“
„Tõmmake lint ümber,“ lausus Munch. „Ja saatke üks tiim siia. Ja see?“
„Suur kruusakarjäär,“ vastas Nilsen ja näitas idasuunas metsa poole. „Kas me ...?“
„Kui te veel pole teinud, siis jah. Ning ...?“
Ta vaatas politseinikule vastust oodates otsa.
„Sinna ka siis üks tiim?“ küsis too lõpuks.

„Tore,“ noogutas Munch ja läks üle platsi Anette Goli juurde, kes oli just vanast koolimajast väljunud.

Esimene, kes rühma tööle võeti.

Holger ei olnud hetkegi kahelnud.

„Seal oled juba käinud?“ noogutas tubli prokurör ja tõmbas käega läbi blondide juuste.

„Veel mitte. Kuidas seal on?“

„Halvasti. Rääkisin telefonis just Wikiga, ta küsis, kas katab nad kinni või tahad näha, kuidas nad seal paiknevad?“

„Las olla,“ vastas Munch ja süütas vanast sigaretist uue.

„Kes nad leidis?“

„Täielik tsirkusepund,“ ohkas Goli ja noogutas tülpinult maja poole. „Proovivad nüüd suhteid klaarida.“

„Nii?“

„Nagu mina aru saan, siis isadusega seotud juhtum. Üks mees tuli siia oma pojaga kohtuma. Ema on ka kohal koos uue mehega ja siis järelevaataja – jah, äkki lastekaitsest? Pole kindel. Igal juhul pidin nad ära lahutama. Isa on *seal* ja teised ka eri ruumides, tahad sa nendega rääkida?“

„Praegu mitte, vaata, et me kõik üksikasjad teada saaksime.“

„Hästi, Katja tegeleb.“

„Kas ta on siin?“ katkestas Munch naist üllatunult ja naeratas. „Kas ta arvas ...?“

„Kripos¹ vist ei olnud ikka nii tore koht,“ pilgutas Goli silma. „Korjasin ta tee pealt kaasa. Sobib?“

„Loomulikult,“ noogutas Munch ja naeratas jälle.

Teine rühma valitu.

Katja van den Burg.

Valik oli olnud sama lihtne ja selge kui esimenegi.

„Noh, tahad vaatama minna?“

„Jah, kus nad on?“

„Siit,“ osutas Goli. „Aga ma soovitaks midagi muud jalga panna, seal on üsna märg.“

„Hästi.“

Munch pillas koni maha ja läks autosse kummikuid tooma.

¹ Kripos – Norra kriminaalpolitsei eriuurimisüksus. Tõlkija märkus.